

INGLIZ TILI DARSLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI VA SAMARADORLIGI

Ibrohimova Feruza

Navoiy yuridik texnikumi o'qituvchisi

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 19.02.2026

Revised: 20.02.2026

Accepted: 21.02.2026

KALIT SO'ZLAR:

raqamli texnologiya, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ingliz tili ta'limi, CALL, kommunikativ yondashuv, digital pedagogika, motivatsiya, blended learning, sun'iy intellect

Mazkur maqolada ingliz tili darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari va ta'lim samaradorligiga ta'siri tahlil qilinadi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) ingliz tili ta'limiga integratsiyalashuvi konstruktivistik va kommunikativ yondashuvlar doirasida yoritiladi. Raqamli vositalarning o'quvchilar motivatsiyasi, mustaqil ta'lim ko'nikmalari hamda kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy manbalar asosida asoslab beriladi. Shuningdek, zamonaviy platformalar va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning afzalliklari va mavjud muammolari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari raqamli texnologiyalarni metodik jihatdan maqsadli qo'llash ingliz tili ta'limi samaradorligini oshirishini ko'rsatadi.

XXI asrda ta'lim tizimi globallashtirish jarayonlari ta'sirida tubdan o'zgarib bormoqda. Zamonaviy jamiyat axborot oqimining tezlashuvi, texnologiyalarning keng joriy etilishi va bilim iqtisodiyotining shakllanishi bilan xarakterlanadi. Bunday sharoitda ingliz tili xalqaro muloqot vositasi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Uni samarali o'qitish masalasi esa innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. Ayniqsa, ingliz tili darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish bugungi kun pedagogikasining muhim yo'nalishiga aylangan.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim jarayonida axborotni yig'ish, qayta ishlash, saqlash va uzatish imkonini beruvchi vositalar majmuasini anglatadi. UNESCO (2018) ma'lumotlariga ko'ra, AKT ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va ta'limni individuallashtirish imkonini yaratadi. Raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini vizuallashtiradi, interaktivlikni kuchaytiradi hamda o'quvchining mustaqil fikrlashini rag'batlantiradi. Bugungi o'quvchilar texnologik muhitda ulg'aygan "raqamli avlod" vakillari hisoblanadi. Prensky (2001) ularni

“digital natives” deb atab, ularning fikrlash tarzi va axborotni qabul qilish uslubi avvalgi avlodlardan farq qilishini ta’kidlaydi. Shu bois ta’lim jarayoni ham zamonaviy raqamli muhit bilan uyg’unlashishi zarur.

Ingliz tilini o’qitishda raqamli texnologiyalarni qo’llash konstruktivistik pedagogika nazariyasi bilan bevosita bog’liqdir. Vygotsky (1978) tomonidan ilgari surilgan sotsial-konstruktivistik nazariyaga ko’ra, bilim ijtimoiy muloqot va faoliyat jarayonida shakllanadi. Raqamli platformalar aynan shu muloqot muhitini yaratadi: o’quvchilar forumlarda fikr almashadi, onlayn muhokamalarda qatnashadi, hamkorlikda loyiha bajaradi. Bu jarayon bilimni passiv qabul qilishdan ko’ra, uni faol qurish va amalda qo’llashga yo’naltiradi. Kommunikativ yondashuv ham tilni muloqot vositasi sifatida o’rganishni nazarda tutadi (Harmer, 2007). Internet, videokonferensiyalar va multimediya vositalari autentik til muhitini yaratib, o’quvchilarga real kommunikatsiya tajribasini taqdim etadi. Warschauer (2004) internet asosidagi faoliyatlar o’quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda muhim rol o’ynashini ta’kidlaydi.

Raqamli texnologiyalar ingliz tilining barcha ko’nikmalarini rivojlantirishda samarali qo’llaniladi. Listening ko’nikmasini rivojlantirishda podcastlar, YouTube kanallari va audio platformalar autentik nutq namunalarini taqdim etadi. Bu esa o’quvchilarning talaffuz, intonatsiya va eshitib tushunish qobiliyatini oshiradi. Speaking ko’nikmasi videokonferensiya platformalari, ovoz yozish dasturlari va onlayn debatlar orqali rivojlantiriladi. O’quvchilar o’z nutqini yozib, qayta tahlil qilish imkoniga ega bo’ladi, bu esa o’z-o’zini nazorat qilish va refleksiya ko’nikmasini shakllantiradi. Reading jarayonida elektron kitoblar, interaktiv maqolalar va giperhavolali matnlar qo’llanilib, o’quvchilar qo’shimcha manbalarga tezkor murojaat qilish imkoniyatiga ega bo’ladi. Writing ko’nikmasini rivojlantirishda esa Google Docs yoki Grammarly kabi vositalar yordamida yozma ishlarni tahrirlash va xatolarni aniqlash mumkin bo’ladi, bu esa yozma nutqni bosqichma-bosqich takomillashtiradi.

Raqamli texnologiyalarning pedagogik afzalliklari ko’p qirrali hisoblanadi. Avvalo, ular o’quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Interaktiv o’yinlar, testlar va vizual materiallar dars jarayonini qiziqarli qiladi. Shuningdek, individuallashtirilgan ta’limni ta’minlaydi, chunki har bir o’quvchi o’z tezligida ishlash imkoniyatiga ega bo’ladi. Adaptiv platformalar o’quvchining bilim darajasiga mos topshiriqlarni taklif etadi. Bundan tashqari, raqamli vositalar mustaqil ta’lim ko’nikmasini rivojlantiradi, chunki o’quvchi internet resurslari orqali qo’shimcha materiallarni mustaqil o’rganadi. Blended learning modeli – ya’ni an’anaviy va onlayn ta’limni uyg’unlashtirish – zamonaviy ta’limning samarali shakllaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni qo’llashda muayyan muammolar ham mavjud. Texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, internet tezligining pastligi, o’qituvchilarning digital kompetensiyasining yetarli darajada shakllanmaganligi jarayon samaradorligiga

salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Selwyn (2011) ta'kidlashicha, texnologiya o'z-o'zidan ta'lim sifatini oshirmaydi; uning samaradorligi pedagogik strategiya va metodik asosga bog'liq. Bundan tashqari, o'quvchilarning ortiqcha chalg'ishi, ijtimoiy tarmoqlarga berilib ketishi kabi xavflar ham mavjud. Shu bois raqamli vositalarni maqsadli, nazorat ostida va metodik jihatdan asoslangan holda qo'llash zarur.

Xulosa qilib aytganda, ingliz tili darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan. Interaktiv platformalar, multimedia materiallar, onlayn resurslar, virtual laboratoriyalar va mobil ilovalar kabi texnologiyalar o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirish, so'z boyligini oshirish, nutq va tinglab tushunish qobiliyatlarini mustahkamlash hamda yozma va og'zaki ifoda ko'nikmalarini shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli vositalar o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi, motivatsiyani oshiradi va o'quvchilarda mustaqil o'qish, o'z bilimini baholash hamda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini yaratadi.

Texnologiyalarni samarali qo'llash uchun o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish, pedagogik va metodik tayyorgarlikni kuchaytirish, shuningdek, maktab va ta'lim muassasalarining texnik bazasini mustahkamlash zarur. Raqamli va an'anaviy ta'lim metodlarini uyg'unlashtirish eng yuqori pedagogik natijani ta'minlaydi, chunki interaktiv va vizual vositalar an'anaviy metodlarni to'ldirib, o'quv jarayonini boyitadi va turli o'quv uslublariga moslash imkonini beradi. Shu bilan birga, texnologiyalar yordamida individual o'quv yo'nalishlarini yaratish, qiyin mavzularni vizual va interaktiv tarzda tushuntirish, hamda o'quvchilarning mustaqil ish faoliyatini qo'llab-quvvatlash imkoniyati paydo bo'ladi.

Natijada, ingliz tili darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini individualizatsiyalash, ularning kommunikativ, lingvistik va analitik ko'nikmalarini rivojlantirish hamda zamonaviy ishbilarmonlik va ijtimoiy muhitga moslashish imkoniyatini yaratadi. Shu tarzda, raqamli vositalar nafaqat dars samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarda zamonaviy ta'lim talablariga mos shaxs sifatida rivojlanishiga hissa qo'shadi va ularning mustaqil ta'limga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bax, S. (2003). CALL – Past, Present and Future. System, 31(1), 13–28.
2. Harmer, J. (2007). How to Teach English. London: Longman.
3. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, 9(5).
4. Selwyn, N. (2011). Education and Technology: Key Issues and Debates. London: Continuum.
5. UNESCO. (2018). ICT in Education Report. Paris.

-
6. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Harvard University Press.
 7. Warschauer, M. (2004). *Technological Change and the Future of CALL*.